

የደሴ ከተማ ነክ ጉዳዮች ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 0005 በ19/3/2001 ዓ.ም. የሰጠው ፍርድ እንደዚሁም የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 00751 በ14/5/2001 ዓ.ም. የሰጠውን ትዕዛዝ ምክንያቱን ለውጠን አጽንተነዋል።

አመልካቾች ለክርክሩ ምክንያት በሆነው ቤት ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት ያላቸው መሆኑን ስላላረጋገጡ ክስ ተቀባይነት የለውም ብለናል።

ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ ይቻቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 43600

ጥር 05 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐገሥ ወልደ

ሂሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

አመልካቾች፡- ዳዊት መስፍን

ተጠሪ፡- የመንግስት ቤቶች ኤጀንሲ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ ለቀረበው የሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው ጉዳይ የባለሀብትነት መብትን መሰረት በማድረግ የቀረበው የቤት ይለቀቅልኝ ክርክርን የሚመለከት ነው። ክርክሩ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲጀመር ከላሽ

የነበረው አመልካች በተጠሪ ላይ ክስ የመሰረተው በአዲስ አበባ ከተማ በቀድሞ ወረዳ 118 ቀበሌ 05 ክልል የሚገኘውን፣ ቁጥር B-8/8008/30 በሚል የሚታወቀውን ቤት እንዲያስረክበው ይወሰንለት ዘንድ ጠይቀዋል። ለማስረጃነትም ጥቅምት 23 ቀን 1985 ዓ.ም በከተማ ልማትና ቤት ሚኒስቴር ተሰጠኝ ያሉትን ቁጥር 18/31246 የሆነ የከተማ ቤት ባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር አቅርበዋል። የአሁኑ ተጠሪም በተከላኸነት ቀርቦ ለክሱ በሰጠው መልስ፤ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ እና የፍሬ ነገር ክርክር አቅርቧል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው ፍርድ ቤትም በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1677/1/ እና 1845 ስር የተመለከቱትን ድንጋጌዎች መሰረት በማድረግ ክሱ በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት በብይን የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ውድቅ አድርጓል። በዚህ ብይን አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ይግባኛቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሰረት ተሰርዞባቸዋል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ በመቃወም ለማስቀየር ነው።

እኛም አመልካች ጥር 22 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት የሰበር ማመልከቻ ያቀረቡትን ቅሬታ መሰረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክሩን ሰምተናል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው አመልካች በማይንቀሳቀስ ንብረት ላይ የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ነው። በመሆኑም በዚህ ረገድ ግራ ቀኙ ወገኖች ያሰሙት ክርክር አቤቱታ ከቀረበበት ብይን እና ከሕጉ ጋር አገናዝቦን ተመልክተናል።

አመልካች በሰበር አቤቱታው ያነሷቸው የመከራከሪያ ነጥቦች ለክሱ መነሻ የሆነው ንብረት /ቤት/ የማይንቀሳቀስ ሀብት በመሆኑ ክርክተ መታየት ያለበት በንብረት ሕግ መሠረት ነው። ክንብረት ሕጉ አንፃር ሲታይም በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1195 መሰረት የተሰጠኝ የንብረት ባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር አልመነክም። በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1196 በተመለከተው ድንጋጌ መሰረት ደብተሩ ይሰረዘልኝ የሚል ጥያቄ ለሚመለከተው አካልም አልቀረበም። የሚመለከተውን የአስተዳደር ክፍልም ደብተሩ ሕገወጥ ነው አላለውም። በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1168 መሰረት ንብረቱ የኔ ነው የሚል ጠያቂ ወገን አልቀረቡም የሚሉ ናቸው። ተጠሪ በበኩሉ ይርጋን በሚመለከት የተያዘው ጭብጥ ላይ ተመስርቶ ክርክሩን አቅርቧል። በዚህም መሠረት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1845 ድንጋጌ ስር የተመለከተው የይርጋ ድንጋጌ ለጉዳዩ አግባብነት አለው። ድንጋጌው ውልን መሰረተ አድርጎ ለሚነሳ ክርክር ብቻ ነው አግባብነት ያለው የሚለው የአመልካች ክርክር ተቀባይነት የለውም። ግዴታዎች ከውል ባይመነጨም የውል ደንቦች ተፈጻሚ እንደሚሆንባቸው በሕጉ ተደንግጓል የሚሉትን የመከራከሪያ ነጥቦችን አቅርቧል።

ግራ ቀኙ ወገኖች ከስር ጀምረው ያደረጉት ክርክር ተጠቃሎ ሲታይ የሚያስነሳው ጭብጥ የማይንቀሳቀስ ንብረትን በተመለከተ የሚቀርበው የመፋለም ክስ በይርጋ ቀሪ የሚሆንበት አግባብ አለ ወይ? የሚለው ነው። ጭብጡ የሕግ ጭብጥ በመሆኑ መልስ ሊያገኝ የሚችለው በዚህ ረገድ አግባብነት ያላቸውን የፍትሐብሔር ሕጉን ድንጋጌዎችን በመፈተሽ ነው።

አመልካች ክሱን የመሰረቱት የቤቱ ባለቤት መሆናቸውን ገልፀውና በዚህ ረገድ የባለቤትነት ማረጋገጫ ደብተር እንዳላቸው በማመልከት ነው። ጥያቄው የቤቱ ባለቤትነት በመሆኑ ከሕግ ውጪ ይዞብኝ የሚገኘውን ተጠሪ በፍርድ ኃይል እንዲለቅ ይደረግልኝ በሚል በግልጽ የቀረበ ነው። በመሆኑም ክሱ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1206 ድንጋጌ ስር የተመለከተውን የመፋለም ክስ (petitory action) የሚመለከት መሆኑ ግልጽ ነው። ክሱ በዚህ መልክ ቢቀርብም ተጠሪ የክሱ መቅረብ አግባብ አለመሆኑን የሚመለከቱና ይጠቅሙኛል የሚላቸውን የመከራከሪያ ነጥቦች በማንሳት መከላከያውን ያቀርባል ተብሎ ይገመታል። በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ ለመከላከያ ይጠቅሙኛል ያላቸውን የመከራከሪያ ነጥቦችን ያቀረበ ሲሆን የመጀመሪያው ይርጋን መሰረት ያደረገ መቃወሚያ ነው። ለዚህ ክርክር በዋቢነት የጠቀሰው በፍትሐብሔር ሕጉ በአራተኛ መጠሪያ “ስለግዴታዎች” በተደነገገው በአንቀጽ 12 ስር ካሉት ድንጋጌዎች ስር የሚገኘውን በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1845 ስር የተመለከተውን የአስር ዓመት የይርጋ ጊዜ ገደብ ነው። እንግዲህ ይህ ድንጋጌ የሚገኘው በፍትሐብሔር ሕጉ ሦስተኛ መጠሪያ “ስለንብረት” ከሚለው አንቀጽ ስድስት እና “ስለግል ሐብት” ከሚለው አንቀጽ ሰባት ውጪ በመሆኑ ከተያዘው የይርጋ መቃወሚያ አግባብነት ያለው ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ከማየታችን በፊት አግባብነት ያላቸው የንብረት ሕጉ ድንጋጌዎችን ሁኔታ መመርመሩ ተገቢ ሆኖ አግኝተናል።

በመሰረቱ ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ዜጋ የግል ንብረት ባለቤት መሆኑ በሕግ የተከበረ መሆኑ፣ ይህ መብት የሕዝብን ጥቅም ለመጠበቅ በሌላ ሁኔታ በሕግ እስካልተወሰነ ድረስ ንብረት የመያዝና በንብረት የመጠቀም ወይም

የሌሎችን ዜጎች መብቶች እስካልተቃረነ ድረስ ንብረትን የመሸጥ፣ የማውረስ ወይም በሌላ መንገድ የማስተላለፍ መብቶችን የሚያካትት ስለመሆኑ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግስት በአንቀጽ 40/1/ ስር በግልጽ አስቀምጧል።

የንብረት ሕገ በጥቅሉ ሲታይ ደግሞ ንብረት ምንድን ነው?፣ ንብረት ወይም ሀብት የሚገኘው እንዴት ነው?፣ ሀብት ከአንድ ወደ ሌላ የሚተላለፈው በምን አግባብ ነው? የሚሉትን ጥያቄዎች ይመልስልናል። ባለሀብትነት ስለሚቀርበት ሁኔታ እና ስለባለሀብትነት ማስረጃም ዝርዝር ድንጋጌዎችን ያስቀምጣል። በፍ/ብ/ሕ/ቁ.1126 ስር እንደተመለከተው ንብረቶች ግዙፍነት ያላቸው ሆነው ተንቀሳቃሽ የሆኑና የማይንቀሳቀሱ ተብለው ይከፈላሉ። ይህን ክፍፍል በመከተልም ሐብቶች የሚገኙበትን፣ የሚተላለፉበት፣ ባለሐብትነት ቀሪ የሚሆንበት አግባብ እንደዓይነታቸው የተለያዩ እንደሆኑ በሕገ ተመልክቷል። የያዘው የማይንቀሳቀስ ንብረትን /ሀብት/ የሚመለከት በመሆኑ በአብዛኛው ትኩረታችን በዚህ ላይ ይሆናል።

የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብት ከሚሆንባቸው ወይም የማይንቀሳቀስ ሀብት የሚገኝባቸው ሁኔታዎች በበፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1168/1/ ስር የተመለከቱትን ሁኔታዎችን የሚያሟላ ይዞታ ስለመሆኑ ሕገ ያሳያል። ሌላው በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1184 እና 1186 ድንጋጌዎች ስር የተመለከተው ሲሆን በዚህ አግባብ የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብት መሆን የሚቻለው በሕግ ወይም በውል የወይም በኑዛዜ መሰረት ነው። በውል ወይም በኑዛዜ መሰረት ባለሐብት ለመሆንም የማይንቀሳቀስ ንብረት መዘገብ ማስመዘገብ የግድ እንደሚል ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1553 እስከ 1646 ድረስ ያሉት ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ። ባለሐብትነት በእነዚህ መንገዶች ይገኛል ካልን ቀጥለን ደግሞ ባለሐብትነት ቀሪ የሚሆንበት አግባብ ማየቱ ተገቢ ይሆናል። በዚህ ረገድ አግባብ ያላቸው ድንጋጌዎች ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1188 እስከ 1192 ድረስ ያሉ ናቸው። እነዚህ ድንጋጌዎች ሁለቱንም የንብረት አይነቶች የሚመለከቱ ሲሆን ባለሀብትነት ቀሪ ስለሚሆንበት ይርጋም ይጨምራሉ። ከእነዚህ ውስጥ በሕግ መሰረት “ ባለሀብትነቱ ለሌላ ሰው የሆነ ወይም የተላለፈ እንደሆነ” በሚል የተደነገጉት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1189 እና 1190 እና ባለሐብትነትን የሚያስቀር የይርጋ ዘመን በሚለው በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1192 ስር የተመለከተውን መጥቀስ በቂ ይሆናል።

እንደምንመለከተው እስካሁን ድረስ ካየነው ሂደት ንብረቱ የኔ ነው በሚል የመፋለም ክስ የሚመሰረተው ከሳሽ ሊያቀርባቸው የሚችላቸው ሕገን መሰረት ያደረጉ የመከራከሪያ ነጥቦች ምን ሊመስሉ እንደሚችሉ ግንዛቤ እናገኛለን። ክርክር የንብረት ባለሀብትነትን መሰረት ያደረገ የመፋለም ክርክርን የሚመለከት በመሆኑ ወደሌላው መጽሐፍ ከመሻገራችን በፊት የንብረት ሕገን መሰረት በማድረግ ሊነሳ የሚችሉ /የሚገባቸው/ የመከራከሪያ ነጥቦችን በቅድሚያ ማየትም ነው አግባብ የሆነው። ተጠሪ በተከሳሽነቱ ያቀረበው የመጀመሪያው የመከራከሪያ ነጥብ ይርጋን የሚመለከት በመሆኑ በንብረት ሕገ የተቀመጠውን የይርጋ ድንጋጌ አስቀድሞ ማየቱ ተገቢ ይሆናል። ከላይ እንደገለጽነው በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1192 ስር የተቀመጠው ድንጋጌ ይርጋን የሚመለከት ነው። ባለሀብትነትን የሚያስቀር የይርጋ ዘመን” በሚል ርዕስ ያለው ሆኖ ይዘቱም በሚንቀሳቀስ ንብረት ላይ ያለውን መብት በአስር ዓመት የጊዜ ወሰን /ይርጋ/ ቀሪ የሚሆንበትን አግባብ ያመለክታል። የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነት በይርጋ ቀሪ እንደሚሆን ግን አያሳይም። ድንጋጌው ይህን ያህል ግልጽ ከሆነ ለያዘው ክርክር እልባት ለመስጠት ሁለት አማራጮችን አነጻጽረን ማየት አስፈላጊ ነው። በዚህ ረገድ የተደነገጉትን የንብረት ሕግ ድንጋጌዎች ስንመለከት ባለቤትነት ከሁሉ የሰፊ መብት መሆኑን ያስገነዝባሉ። በሕግ የተቀመጡትን ገደቦችንና ወሰኖችን (Restriction and Limitations) ሳያልፍ የአንድ ንብረት ባለቤት በንብረት እንደፈለገው የመጠቀምና የመገልገል መብቱን ነፃነቱ በሕግ የተከበረለት ስለመሆኑም ድንጋጌዎቹ ያሳያሉ። ለባለሀብቱ የባለቤትነት መብት ከሚሰጣቸው መብቶች መካከልም ንብረቱ ያለእርሱ ፈቃድ ከሕግ ውጪ በሌላ ሰው ወይም ኃይል ከተወሰደ ንብረቱን ካለበት ድረስ በመከታተል የማስመለስ ወይም የመፋለም መብት አንዱ ስለመሆኑም በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1206 ድንጋጌ ያስረዳል። ከዚህ ድንጋጌ ይዘት፣ መንፈስና አቀራረጽ መረዳት የሚቻለው ሁለት መሰረታዊ የሆኑ ነጥቦችን ነው። ይኸውም የመፋለም መብት ባለሐብቱ ንብረቱን ማንም ያልተፈቀደለት ሰው ሕገ ወጥ በመሆኑ መንገድ እንዳይነካ፣ በማንኛውም መልኩ ወደ ራሱ ወይም ወደ ሌላ እንዳይዛወር ወይም የንብረቱን ህልውና እና ደህንነት እንዳያውክ በኃይል ተጠቅሞ የማስወገድ (the right to apply force against any act of intervention or usurpation) መብት አንዱ ሲሆን ሌላው ደግሞ ያለባለቤቱ ፈቃድ ወይም ከሕግ ውጪ ደንብረቱ ተወስዶ ከሆነ ባለቤቱ ይህን ንብረት የመከተልና እንዲመለስለት በዳኝነት የመጠየቅ መብት (Right to bring petitory action) ነው። የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1206 ባለሀብት የሆነ ሰው መብት ሳይኖረው እጁ ካደረገው ሰው ወይም ከያዘው ሰው ላይ

ሐብቱ ይገባኛል ሲል ለመፋለምና ማናቸውንም የኃይል ተግባር ለመቃወም ይችላል ሲል የማደነገገው እንዝህን ነጥቦች የሚያረጋግጥ ሲሆን የባለቤትነት መብት ከሁሉ የሰፊ መብት መገለጫ ከሆኑትም ዋናው ንብረቱን ተከታትሎ በዳኝነት የመጠየቅና የማስመለስ መብትን ለባለሀብቱ ማጎናፀፉ መሆኑ ይታመናል።

ምንም እንኳ አንድ ሰው በሕግ ያገኘው ወይም በመተላለፍ የተጎናፀፈው የንብረት ባለቤትነት ቋሚነት/ዘላለማዊነት/ (perpetuity) እንደለው ቢታወቅም በራሱ በባለመብቱ ፈቃድ ወይም ያለፈቃዱ ይኸው በአንድ ወይም በተወሰኑ ንብረቶቹ ላይ የባለቤትነት መብት የሚጠፋበት፣ ቀሪ የሚሆንበት ሁኔታ አለ። የባለቤትነት መብት ቀሪ (extinction of ownership) የሚሆንባቸው ሁኔታዎች በፍትሐብሔር ህጋችን ከቁጥር 1188 እስከ 1192 ድረስ መመለከታቸውን ከላይ ጠቅሰናል። የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1190 በተለይ ሲታይ በማይንሰላቀስ ንብረት ላይ የተቋቋመ የባለቤትነት መብት ቀሪ የሚሆነው የዚህ ሰው የባለቤትነት መብቱ ከማይንቀሳቀሰው ንብረት መዝገብ ሲሰረዝ/ሲፋቅ/ ስለመሆኑ ያስገነዝባል።

እንግዲህ ይህን ያክል በሕግ ጥበቃ የተደረገው መብት ቀሪ የሚሆነው መቻ ነው? የሚለው ጥያቄ ከመብቱ ጠቅላላ ባህርይና ከሕግ አውጪው ሐሳብ አንፃር ቀጥተኛ፣ ተፈጻሚነትና አግባብነት ካለው የሕግ ክፍል ጋር ተዛምዶ ታይቶ ተገቢ ምላሽ ሊሰጥበት የሚችለው ነው።

የማይንቀሳቀስ ንብረት በሚመለከት የሚቀርበው የመፋለም ክስ (petitory action) ለመቃወም የሚቀርበው የይርጋ ክርክር መታየት ያለበት በንብረት ሕግ መሰረት ነው የሚለውን አማራጭ ከያዝን የምንደርስበት መደምደሚያ ግልጽ ነው። ሕግ የይርጋ ወሰን ያስቀመጠው ለሚንቀሳቀስ ንብረት ብቻ በመሆኑ የይርጋው መቃወሚያ ለማይንቀሳቀስ ንብረት የመፋለም ክስ አግባብነት የለውም ወደሚለው ነው የምንደርሰው። የተጠሪን ክርክር በመቀበል ሁለተኛውን አማራጭ ብንይዝ ደግሞ የማይንቀሳቀሰውን ንብረት በሚመለከት የሚነባው የይርጋ መቃወሚያ ከንብረት ሕግ ወጥቶ በሌላው የሕግ ክፍል /አራተኛው መጽሐፍ/ ነው የሚታየው የሚለውን አካሄድ መከተል ሊኖርብን ነው። ይህ ግን በእርግጥም ሕግ ሊደርስበት የፈለገው ምክንያታዊ የሆነ አካሄድ ነው ለማለት የሚያስችግር ነው የሚሆነው። ምክንያቱም የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1192 የሚንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነት የሚቀረው በአስር አመት የጊዜ ገደብ ነው ለማለት ካስቀመጠ በኋላ ስለማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሐብትነት ቀሪ መሆን በዝምታ ያለፈው ለጉዳዩ ቀጥተኛ ፈተሞችን በሌለው በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1845 ስር የተመለከተውንና ተመሳሳይ የሆነ የአስር ዓመት የይርጋ ጊዜ ተፈጻሚ ለማድረግ ነው ብሎ ማሰብ ምክንያታዊ ሊሆን አይችልም።

ቀደም ሲል ለማመልከት እንደሞከርነው ንብረቶች የሚንቀሳቀሱና የማይንቀሳቀስ በሚል በሁለት የሚከፈሉ ቢሆንም፣ የሚገኙበት፣ የሚተላለፉትበት እንዲሁም ባለሀብትነታቸው ቀሪ የሚሆኑበት አግባብ በንብረት ሕግ ነው የሚገዛው። በዚህ ረገድ ሕግ ያልታሰበበት ክፍተት ትቶአል ለማለት የሚያስችል ምክንያት የለም። ይልቁንም የማይንቀሳቀስ ንብረት ከሚንቀሳቀስ ንብረት በተለየ ሁኔታ የዘላቂነት /ነዋሪነት/ ባህሪ ያለው እና ከትውልድ ወደ ትውልድ በቋሚነት የሚተላለፍ በመሆኑ ቀሪ የሚሆንበት አግባብ ከሚንቀሳቀስ ንብረት የጠበቀ እንደሆነ ሕግ ፍልጻል የሚለው አስተሳሰብ ነው ከሕግ መንፈስ መገንዘብ የሚቻለው።

በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1168 በተደነገገው መሰረት የማይንቀሳቀስ ንብረት በእጁ አድርጎ እና በተከታታይም ለአስራ አምስት አመታት ያክል በስሙ ግብር የገበረ ሰው የንብረቱ ባለቤት ይሆናል ሲባል የቀድሞው ባለቤት ነኝ የሚል ቢመጣ እንኳን ባለሀብትነቱ ቀሪ ስለሚሆን ንብረቱን ሊያስመልስ አይችልም ማለት ነው። በዚህ ረገድ የተቀመጠው የጊዜ ወሰን በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1845 ከተቀመጠው የረዘመ ነው። የንብረቱ ባለሀብት ነው በሚል አሳቤ ለረዥም አመታት በስሙ ግብር እየገበረ ንብረቱን ሲቆጣጠር የቆየው ሰው የሚያቀርበው መከራከሪያ ይህን ያክል ጥብቅ እይታ የሚፈልግ ከሆነ እንዲሁ ማለትም ግብር ሳይገብር የያዘው ሰው የሚያቀርበው መከራከሪያ በቀላል የሚታይ ነው ለማለት የሚያስችግር ነው የሚሆነው። እነዚህን ሁኔታዎች በአጠቃላይ ደምረን ስንመለከተው የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነት ቀሪ የሚሆነው በይርጋ ሳይሆን በሌሎች ሁኔታዎች ይሆን ዘንድ የሕግ ፍላጎት እንደሆነ ነው መገንዘብ የምንችለው። በመሆኑም ጉዳዩ የቀረበላቸው ፍርድ ቤቶች ሊያደርጉ የሚገባው ጉዳይ በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት ክስን ማቋረጥ ሳይሆን ክስ እንዲቀጥል በማድረግ ከሳሹ በእርግጥም የባለቤትነት መብት ያለው መሆኑን ወይም አለመሆኑን ማጣራት፣ ባለቤትነት ከነበረም ሕጋዊ በሆነ ስርአት